

Sygn. akt VI Gz 88/17

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu Wydział VI Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Zbigniew Krepski (spr.)

Sędziowie : SO Małgorzata Bartczak-Sobierajska, SO Jerzy P. Naworski

po rozpoznaniu w dniu 9 maja 2017 r. w Toruniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa S. W.

przeciwko A. K.

o zapłatę

na skutek zażaleń powódki na pkt 2. postanowienie Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 06 lutego 2017 r., sygn. akt V GC 438/16

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w pkt 2. (drugim) w ten sposób, że zasądzić od pozwanego na rzecz powódki dalszą kwotę 2.400,00 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego,
2. zasądzić na rzecz powódki od pozwanego kwotę 255,00 zł (dwieście pięćdziesiąt pięć złotych) tytułem kosztów postępowania zażaleniowego.

Małgorzata Bartczak – Sobierajska Zbigniew Krepski Jerzy P. Naworski

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2017 r., sygn. akt V GC 438/16, Sąd Rejonowy we Włocławku w pkt 1. umorzył postępowanie w sprawie oraz w pkt 2. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.400,00 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego (k.74).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd ten wskazał, iż nie obciążając pozwanego całością kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 102 k.p.c., miał na uwadze to, że:

- 1) pozwany znalazł się w trudnej sytuacji finansowej i przestał spłacać swoje zobowiązania z zewnętrznymi, obiektywnych przyczyn, zaś już przy pierwszej czynności procesowej uznał powództwo i w toku procesu spłacił całkowicie swój dług łącznie z kosztami sądowymi poniesionymi przez powódkę,
- 2) nakład pracy pełnomocnika powódki był niewielki i ograniczał się do sporządzenia prostego pozwu oraz pism cofającego pozew w „banalnie” prostej sprawie,
- 3) sprawa została zakończona już podczas pierwszej rozprawy pod nieobecność pełnomocnika powódki (k.79-80).

Powódka w zażaleniu na pkt 2. powyższego postanowienia zarzuciła mu szereg naruszeń przepisów postępowania, w tym m.in.:

- § 2 pkt 5 w zw. z § 15 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – poprzez brak zasądzenia kosztów zastępstwa prawnego w wysokości równej co najmniej stawce minimalnej wynoszącej 4.800 zł; art. 98 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie,
- art. 217 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niepominięcie spóźnionych twierdzeń pełnomocnika pozwanego,
- art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. poprzez niedostateczne wyjaśnienie przyczyn, z powodu których Sąd I instancji uznał za uzasadnione twierdzenia pozwanego o jego długotrwałej chorobie oraz o trudnej sytuacji finansowej,
- art. 102 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów i błędne ustalenia, iż w niniejszej sprawie pozwany powinien zostać obciążony jedynie połową kosztów zastępstwa procesowego,
- art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez niedoręczenie pełnomocnikowi powódki odpowiedzi na pozew oraz pozbawienie powódki możliwości obrony jej praw w zakresie dotyczącym zasad słuszności nieobciążania pozwanego całością kosztów zastępstwa procesowego.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w pkt II w części, w której pozwany nie został obciążony całością minimalnej stawki kosztów zastępstwa procesowego oraz o przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Ponadto powódka złożyła wniosek o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zdaniem powódki wskazane przez Sąd przesłanki nie uzasadniają zastosowania art. 102 k.p.c., ponieważ pozwany nie wykazał w postępowaniu przed Sądem I instancji zarówno swojej trudnej sytuacji finansowej jak i długotrwałej choroby, ani też jej rzekomego wpływu na problemy finansowe. Powódka zakwestionowała również stanowisko Sądu Rejonowego, według którego stawki minimalne określone w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. nie są obligatoryjne. Skoro bowiem stawki minimalne należy traktować jako podstawę naliczania opłat należnych pełnomocnikowi, to w ocenie powódki nie można ich pomniejszać. Samo określenie stawek jako minimalne wskazuje, iż służą one do określenia najmniejszych kwot należnych pełnomocnikowi za czynności przed organami wymiaru sprawiedliwości. Jedyłą zaś przewidzianą w powyższym rozporządzeniu możliwością modyfikacji należnych stawek minimalnych jest ich podwyższenie zgodnie z treścią § 15 ust. 3. Jednocześnie powódka podkreśliła, że ewentualny nakład pracy pełnomocnika oceniany jest dopiero na etapie zasądzania wielokrotności stawki minimalnej w myśl § 15 ust. 3 cyt. wyżej rozporządzenia.

Zdaniem powódki Sąd I instancji bezpodstawnie dał wiarę twierdzeniom pozwanego powołanym dopiero na rozprawie, które jak wynika z protokołu rozprawy, nie zostały poparte jakimkolwiek materiałem dowodowym, a poza tym podlegały prekluzji dowodowej (k.83-88).

Pozwany w odpowiedzi na zażalenie wniósł o jego oddalenie oraz o nie obciążanie pozwanego kosztami postępowania zażaleniowego kwestionując zarzuty podniesione w zażaleniu powódki (k.96-98).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie powódki jest uzasadnione.

Na wstępie należy wskazać, iż zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Według zaś art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko

część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach, stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że ustalenie czy w sprawie zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”, zależy od swobodnej oceny sądu, przy czym wskazuje się, że ocena wystąpienia takiego przypadku dokonywana jest niezależnie od przyznanego stronie zwolnienia od kosztów sądowych (zob. m.in. wyroki: z dnia 19 maja 2006 r., III CK 221/05, niepubl.; z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 192/09, niepubl. i z dnia 27 maja 2010 r., II PK 359/09, niepubl. oraz postanowienia: z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.; z dnia 27 stycznia 2010 r., II CZ 88/09, niepubl. i z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, niepubl.). Podkreśla się również, że art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany, wyklucza on uogólnienie i może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1981 r., IV PZ 11/81, niepubl.). Ingerencja w powyższe uprawnienie jurysdykcyjne sądu orzekającego, w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia od rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, może być usprawiedliwiona jedynie w razie stwierdzenia, że dokonana w zaskarżonym postanowieniu ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw (por. postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 23/11, niepubl., postanowienie SN z dnia 27 marca 2013 r. V CZ 96/12).

Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c. realizująca zasadę słuszności, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.). Do tych pierwszych (związanych z przebiegiem procesu) zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu sądu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń. Drugie natomiast fakty wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego przepisu powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (por. postanowienie SN z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 107/12, LEX nr 1341715; z dnia 24 października 2012 r., IV CZ 61/13 LEX nr 1389013).

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy, jako przyczyny zastosowania do rozstrzygnięcia o kosztach procesu przepisu art. 102 k.p.c. wskazał na: pozostawanie pozwanego w trudnej sytuacji finansowej z zewnętrznych i obiektywnych względów (choroba pozwanego), fakt uznania powództwa już przy pierwszej czynności procesowej, spłatę całości długu w toku procesu łącznie z kosztami sądowymi poniesionymi przez powódkę, niewielki nakład pracy pełnomocnika powódki ograniczający się do sporządzenia prostego pozwu oraz pism cofającego pozew w „banalnie” prostej sprawie oraz okoliczność tego rodzaju, że sprawa została zakończona już podczas pierwszej rozprawy pod nieobecność pełnomocnika powódki.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ocena wystąpienia przesłanek z art. 102 k.p.c. dokonana przez Sąd Rejonowy była chybiona.

Jak słusznie zarzucił skarżący, nagły wniosek pozwanego o nieobciążanie go kosztami postępowania z uwagi na bardzo trudną sytuację osobistą, w dodatku nie poparty jakimikolwiek dowodami, jest nieuzasadniony; wobec czego nie powinien być brany pod uwagę przy ocenie zasadności zastosowania art. 102 k.p.c. Co istotne, w orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, iż sama tylko sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia na podstawie art. 102 k.p.c. z obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi; jednakże można zastosować dobrodziejstwo z art. 102 k.p.c., jeżeli na rzecz strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego (por. np. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 lipca 2013 r. I ACa 310/13 LEX nr 1349911). Nawet występowanie znacznej dysproporcji stanu majątkowego stron nie może automatycznie prowadzić do nieobciążania strony obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi kosztów procesu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 marca 2013 r. I ACa 1273/12 LEX nr 1305968).

W ocenie Sądu Okręgowego, w przedmiotowej sprawie nie wystąpiły również inne szczególne okoliczności uzasadniające zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. Przede wszystkim pozwany, wbrew twierdzeniom zawartym w odpowiedzi na zażalenie, nie wykazał aby zachodziły po jego stronie jakieś szczególne względy uzasadniające zastosowanie dobrodziejstwa, o którym mowa w art. 102 k.p.c. W szczególności pozwany nie przedstawił żadnych dowodów, z których wynikałby fakt pozostawania przez niego w trudnej sytuacji finansowej (ekonomicznej), jak również nie wykazał faktu zmagania się z chorobą utrudniającą pozwanemu prowadzenie działalności gospodarczej. Brak jest w aktach sprawy jakichkolwiek dokumentów chociażby uprawdopodobniających twierdzenia pozwanego w powyższym zakresie (w postaci np. wyciągów z rachunku bankowego, dokumentów księgowych, m.in. deklaracji PIT oraz VAT za poszczególne miesiące prowadzenia działalności, rejestrów sprzedaży, zaświadczenia o stanie zdrowia, o hospitalizacji, historii choroby, czy jakiegokolwiek innej dokumentacji medycznej).

Odnośnie udziału pełnomocnika powódki w postępowaniu to zauważyć trzeba, że wbrew ustaleniom Sądu Rejonowego, udział ten nie ograniczył się on li tylko do sporządzenia pozwu oraz oświadczenia o jego cofnięciu. Pełnomocnik powódki złożył bowiem ponadto dwa pisma procesowe w ramach tzw. procedury uzupełniania braków formalnych (k.25-26, k.34) oraz dwukrotnie przedłożył oświadczenia o cofnięciu pozwu w miarę spłaty zadłużenia dokonywanego przez pozwanego w toku procesu (częściowe cofnięcie pozwu na k.41-43 oraz definitywne oświadczenie o cofnięciu pozwu na k.65-66v.). Zważyć przy tym należy, iż dokonania wymienionych wyżej czynności wymagał charakter sprawy oraz fakt zapłaty przez pozwanego należności już po wytoczeniu powództwa w sprawie.

Należy przypomnieć, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym niezbędny nakład pracy oraz wkład pracy adwokata (radcy prawnego) sąd bierze pod uwagę przy zasądzeniu opłaty za czynności adwokata (radcy prawnego) z tytułu zastępstwa prawnego, a nie w sytuacji nieobciążania strony kosztami procesu na podstawie art. 102 k.p.c. Jedynie w sytuacji, gdy żądanie zapłaty kosztów procesu zgłosił przeciwnik, który swoim niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem wywołał proces i koszty z nim związane, to wówczas można uznać to żądanie za sprzeczne z zasadami słuszności i w konsekwencji nie obciążać pełnymi kosztami strony przegrywającej sprawę (v. postanowienie SN z dnia 24 września 2010 r., sygn. akt IV CZ 59/10, Lex nr 898270). Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w okolicznościach przedmiotowej sprawy. Żądanie powoda zasądzenia kosztów zastępstwa w łącznej wysokości 4.800,00 zł było zatem uzasadnione.

W świetle powyższych rozważań, wbrew odmiennemu stanowisku wyrażonemu przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, brak było podstaw aby obciążyć pozwanego jedynie częścią kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2.400,00 zł.

Należy podkreślić w tym miejscu, iż przepis art. 102 k.p.c. jest przejawem tzw. prawa sędziowskiego i może być stosowany wówczas, kiedy okoliczności konkretnej sprawy dają po temu podstawy. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe. Ocena przeprowadzana jest więc według zasad słuszności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2013 r. V CZ 89/12).

Reasumując, Sąd Okręgowy uznał, iż brak jest przesłanek do odstąpienia od zastosowania przy rozliczeniu kosztów postępowania zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. Nieuzasadnione jest więc stanowisko Sądu I instancji, według którego „domaganie się przez pełnomocnika wynagrodzenia w kwocie 4.800,00 zł za przeprowadzenie banalnie prostej sprawy, gdzie jego aktywność ograniczona jest do napisania prostego pozwu, nie upoważnia do domagania się wynagrodzenia przekraczającego 1/4 wartości przedmiotu sporu”. W tym miejscu wskazać należy na wciąż aktualne stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29 lipca 1998 r., wydanym na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów, zgodnie z którym założeniem unormowania zawartego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 1997 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 154, poz. 1013) jest, by adwokat lub radca prawny zawsze otrzymał wynagrodzenie przewidziane w stawkach minimalnych bez względu na rodzaj sprawy i nakład jego pracy oraz bez względu na to, czy składa spis kosztów, czy też wnosi o zasądzenie wynagrodzenia według norm przepisanych (sygn. akt I ACz 428/98, Apel.-Lub. 1998/4/20).

Rację ma także pełnomocnik powódki podnosząc, iż nie został mu doręczony odpis odpowiedzi na pozew – w aktach sprawy brak jest bowiem potwierdzenia doręczenia pełnomocnikowi powódki takiego odpisu. W konsekwencji trudno więc zarzucać pełnomocnikowi powódki braku aktywności w prowadzeniu sprawy wskutek niestawiennictwa na rozprawie, zwłaszcza w sytuacji spełnienia świadczenia przez pozwanego i cofnięcia pozwu przez stronę powodową, jak również biorąc pod uwagę fakt, że stawiennictwo pełnomocnika powódki nie miało charakteru obowiązkowego (k.52).

W tym stanie rzeczy, wszystkie zarzuty podniesione przez powódkę w petitum zażalenia okazały się uzasadnione.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone orzeczenie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. zasądził od pozwanego na rzecz powódki pozostałą część kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2.400,00 zł (pkt 1 postanowienia).

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1) w zw. z § 2 pkt 3) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 z późn.zm.). Powódka wygrała postępowanie zażaleniowe w całości, wobec czego na pozwanym ciąży obowiązek zwrotu poniesionych przez powódkę kosztów postępowania zażaleniowego w łącznej wysokości 255,00 zł. Na zasądzone od pozwanego koszty składają się: wynagrodzenie pełnomocnika powódki w stawce minimalnej wynoszące kwotę 225,00 zł oraz opłata sądowa od zażalenia w kwocie 30 zł (pkt 2 postanowienia).

Małgorzata Bartczak – Sobierajska Zbigniew Krepski Jerzy P. Naworski

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)